

«КОЛЬОРОВІ ПАЦЬОРКИ»: ФЕСТИВАЛЬ ОЧИМА УЧАСНИЦІ

Ірина ГАЛУЩАК
член Національної спілки майстрів
народного мистецтва України,
e-mail: irina.haluschak@gmail.com

29 червня 2025 року у м. Городенка Коломийського р-ну Івано-Франківської обл., в межах культурного проєкту «Культурна спадщина — патерни сили Прикарпаття», відбувся Етнофестиваль «Кольорові пацьорки». Подія, учасником якої пощастило мені стати, є громадським заходом на шляху до промоції традиційних жіночих бісерних прикрас Прикарпаття.

У липні 2023 р. традиційні жіночі прикраси з бісеру на Прикарпатті було внесено до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України. Не зупиняючись на досягнутому, ентузіасти краю організовують регулярні мистецькі заходи, щоб традиційні жіночі прикраси з бісеру на Прикарпатті були достойно оцінені та внесені до Списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.

Етнофестиваль «Кольорові пацьорки» став чудовим святом для всіх його учасників — майстрів, які пов'язують свою творчість з мистецькими традиціями бісерного оздоблення строю Покуття, а також фольклорних колективів цього регіону, що яскраво продемонстрували креативний ресурс сучасних українців.

Нашу мандрівку опишу з самого початку. Я — майстриня бісероплетіння Ірина Галушак, моя подруга — майстриня бісероплетіння Ілона Кузнецова (киянка), дослідниця традиції бісерного оздоблення народної ноші українців Олена Федорчук і пошановувач народного мистецтва та, за сумісництвом, наш водій Мирон Шуляр вирушили легковим авто зм. Львова до м. Городенки у суботу 28 червня 2025 р. о восьмій ранку. У передчутті майбутніх незабутніх вражень свою поїздку ми спланувати на два дні. Насамперед у наших планах було познайомитися з місцевим мистецьким товариством.

У м. Городенку прибули досить швидко, в дообідню пору. Нас, як було домовлено, зустріла одна з господинь Етнофестивалю «Кольорові пацьорки» — Людмила Вонсуль. Першим ділом надзвичайно ініціативна, працьовита та невгамовна пані Людмила ознайомила нас з місцем нашого дводенного мешкання — світлою та чистою тримісною кімнатою на верхньому поверсі двоповерхової будівлі Городенківського осередку «Карітас». Нашому ж водієві дісталася така сама гарна кімната по сусідству. Зустріч з городенківськими майстринями спланували на 17-ту годину, після чого ми розійшлися кожен у своїх справах.

До зустрічі з місцевим товариством у нашому розпорядженні залишалося кілька годин, які ми, троє львів'ян та киянка, вирішили присвятити знайомству з м. Городенка. У місті вже повним ходом тривала підготовка до фестивалю. Воно наповнювалося банерами зі зображеннями бісерних прикрас різних сіл Городенківщини (іл. 1).

Центральний проспект міста сяяв чистотою та милував квітниками, засадженими безліччю троянд. Гуляючи містом, натрапили на кафе «Легенда». Тут гарно провели час за смачним обідом та тривалою розмовою як нагодою краще познайомитися між собою. Мали також у планах відвідати Городенківський краєзнавчий музей, проте не судилося. У суботу та неділю Музей не працює.

Найважливішою подією нашого суботнього вечора стала зустріч з місцевими майстринями. Вона відбулася у конференц-залі на першому поверсі резиденції «Карітас» при храмі Успіння Пресвятої Богородиці в м. Городенка. Серед присутніх були покутські майстрині: Олександра Дубовицька, Марія Давибіда, Людмила Вонсуль, Галина Музичка, Галина Дідич, Ірина Дмитрук, Ольга Дідик, Надія Батура, Галина Гошуватюк-Соколюк та Марія Олексюк з Ясенова. Усі учасники зустрічі мали можливість в дружній неформальній атмосфері — за горнятком кави зі смаколикami — похвалитися знаннями та досвідом. Обговорювали локальні традиції виготовлення прикрас з бісеру, а також ділилися особистими історіями. Олена Федорчук, провідна наукова співробітниця Інституту народознавства НАН України, подарувала осередку свої книги про традиційні українські прикраси з бісеру.

На зустрічі розглядали старі світлини з покутського краю (іл. 2).

У ході знайомства Олена Федорчук брала інтерв'ю у Людмили Вонсуль та ще кількох майстринь, розповіді яких, гадаю, стануть частиною наступної праці львівської етнологині. Також п. Олена, а разом із нею я та Ілона, знайомилися з автентичними бісерними прикрасами Городенківщини, що їх принесли на нашу зустріч тутешні майстрині. Нам було дозволено фотографування колекційних раритетів, чим ми вдячно скористалися (іл. 3).

Особливо запам'яталися фрагменти стрічкових герданів з місцевими візерунками з фондів Музею історії села та визвольних змагань ім. Романа Шухе-

Іл. 1. Банер на центральній площі м. Городенки із зображенням бісерного оздоблення народної нощі початку ХХ ст. зі с. Тишківці Городенківського повіту. 28 червня 2025 р. Фото Ірини Галушак

Іл. 2. Зліва направо: Галина Музичко, Олена Федорчук та Марія Давибіда обговорюють композиційні особливості вишивок Городенківщини. 28 червня 2025 р. Фото Ірини Галушак

вича у с. Тишківці Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.

Наше взаємодіюче і вельми приємне знайомство, як годиться, завершили спільним фото на згадку (іл. 4).

Учасники зустрічі втомлені, проте повні гарних вражень, розійшлися по своїх домівках. Незадов-

Іл. 3. Ілона Кузнецова та Ірина Галушчак розглядають фрагменти городенківських стрічкових герданів початку ХХ ст. Творча студія при резиденції хаму Успіння Пресвятої Богородиці в м. Городенка. 28 червня 2025 р. Фото Галини Музички

Іл. 4. Світлина за згадку про творчу зустріч городенківських та львівських майстринь. Зліва направо стоять: Галина Гошуватюк-Соколюк, Галина Дідич, Галина Музичка, Марія Олексюк, Ілона Кузнецова, Марія Давибіда, Ольга Дідик. Зліва направо сидять: Олександра Дубовицька, Ірина Дмитрук, Олена Федорчук, Ірина Галушчак, Людмила Вонсуль. Городенка, 28 червня 2025 р. Фото Мирона Шуляра

го до нашого сну прибула ще одна група львів'янок: Ольга Лелик, Оксана Матвіїв, Людмила Банзула та Світлана Матвіїшин, отож, гостей в резиденції «Карітас» побільшало.

У ніч з 28 на 29 червня 2025 р. тривали масовані ворожі російські бомбардування майже усіх областей України. Гул безпілотної було чути, зокрема, й над м. Городенкою.

Та недільний ранок 29 червня 2025 р. розвіяв сум і подарував надію на краще майбутнє України. Він був сонячний та затишний. Вже о 8-й годині на Майдані незалежності повним ходом розпочалося монтування виставки. Кожному бажаючому — майстриням та колекціонерам виділявся окремий столик для експозиції своїх рукотворів. Дехто з місцевих майстринь також мав наперед оформлені стенди з прикріпленими на них світлинами та власними репліками давніх прикрас. На жаль, декому забракло місця, щоб показати усю приготовану для фестивалю красу. Так, колекціонерка та майстриня бісерних прикрас зі с. Глушків Іванна Боднар презентувала на виділеному їй столі лише колекційні пам'ятки; для авторських реконструкцій уже забракло місця (іл. 5).

Давні та сучасні елементи народного вбрання покуття та гуцулів привезли для демонстрації на фестивалі також колекціонери Галина Гафійчук із с. Глушків та Любомир Легенюк з приватного музею «Скарби Покуття» з м. Городенки.

Мною, спеціально для цього заходу, було створено підбірку стрічкових герданів за зразками старовинних покутських прикрас із фондів Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького. Мотивувало бажання дати друге життя прикрасам, від яких залишилися лише понижені фрагменти (іл. 6).

Оксана Матвіїв підготувала для експонування на фестивалі, виконані в кращих народних традиціях, селянки та гердани, оздоблені дзвониками та металевими підвісками із зображеннями Тризуба. Авторські прикраси з бісеру привезло зі Львова до Городенки подружжя Степана та Надії Памф'юків.

Киянка Ілона Кузнецова розклала на своєму столі реконструкції старовинних прикрас різних регіонів України, а також чоловічий весільний капелюх із Покуття, прикрашений бісерними стрічками та павиним пір'ям. Родзинкою її експозиції стали ювелірно витончені прикраси, виконані з чеського та японського мікробісеру (іл. 6).

О 9-й годині до м. Городенки завітало телебачення на чолі з кореспондентом Костянтином Грубичем. Прямий ефір з Городенківського фестивалю по каналу «1+1» побачила вся Україна.

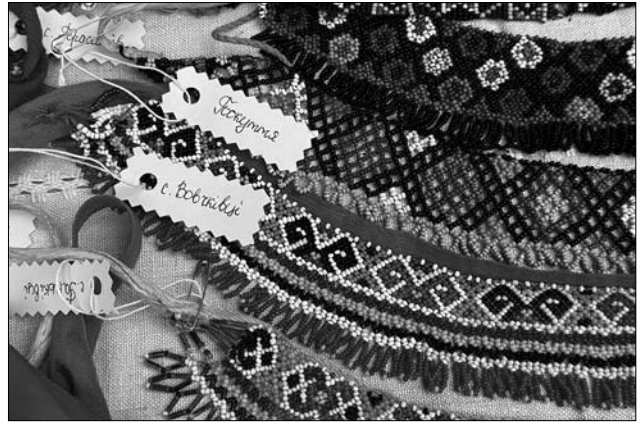
Тим часом фестиваль «Кольорові пацьорки» почав набирати обертів. Першим заходом, початок якого було заплановано на 10.30 год., стала Всеукраїнська наукова конференція «Традиційні бісерні прикраси Прикарпаття: історія, символіка, сучасність». Місцем проведення конференції обрали колишню садибу родини Шухевичів у с. Тишківці, де зараз міститься Музей історії села та визвольних змагань ім. Романа Шухевича. Для бажаючих взяти участь у конференції з м. Городенки до с. Тишківці можна було дістатися наданим, спеціально для такої нагоди, автобусом.

Перед початком конференції у с. Тишківці біля пам'ятника Роману Шухевичу, день народження якого припадає на 30 червня (1907 р.), відбулося віче. Воно закінчилося короткою панахидою за Романом Шухевичем та всім борцям за свободу України, зокрема й мешканцями села, згаданими поіменно.

Після панахиди всі прослідували до музею. Зал музею ледь умістив усіх бажаючих приєднатися до події. Серед слухачів були як місцеві жителі, так і гості. Захід відкрила генеральна директорка Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського Ярослава Ткачук. З вітальним словом виступали також завідувачка Тишківського музею Марія Підлеснюк та директорка КЗ КОР «Вишгородський історико-культурний заповідник» Влада Литовченко.

Перед початком доповідей гостям було продемонстровано фрагмент весільного обряду з с. Тишківці у виконанні фольклорного народного аматорського колективу «Ровесниці». З першої ж секунди цього театралізованого дійства усі присутні в залі зачарувалися красою добре збережених автентичних стрій початку XX ст. і милозвучністю давніх народних весільних пісень с. Тишківці. Більшість глядачів фотографувала або знімала на відео усе, що відбувалося на сцені. А по завершенню театралізованого дійства ще кілька хвилин тривала фотосесія надзвичайно колоритної молоді пари.

Далі розпочалися доповіді. Першою виступила Ярослава Ткачук з Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського з темою «Співпраця Елли Литвинець з музеєм в період першого післявоєнного видання про прикраси з бісеру». Наступною доповідала

Іл. 5. Прикраси кінця XIX — початку XX ст. із сс. Герасимів, Тишківці, Вовчківці та Ганьківці з приватної колекції Івонни Боднар. 29 червня 2025 р. Фото Ірини Галушак

Іл. 6. Ярмаркова експозиція прикрас. Зліва Ірина Галушак, справа Ілона Кузнецова. 29 червня 2025 р. Фото Людмили Вонсуль

провідна наукова співробітниця Інституту народознавства Олена Федорчук. Під час її доповіді «Бісерні вироби Покуття у колекції Національного музею у Празі» ілюструвалися та аналізувалися невідомі загалу зразки покутських прикрас, датовані початком — кінцем XIX ст., зібрані чеським етнографом Франтішеком Ржегоржем.

Членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України Марія Чулак поділилася своїми знаннями у доповіді «Гуцульські жіночі прикраси з бісеру». Вона згадала досвід своєї матері, теж Марії Чулак (1933—2013 рр.), яка була відомою майстринею бісероплетіння з Гуцульщини.

Членкиня Івано-Франківського громадського товариства «Бойківщина» Ірина Завалко представила доповідь «Бісерні прикраси Бойківщини», яку проілюструвала прикрасами, відтвореними з дрібного бісеру (№ 12), аналогічного тому, з яким пра-

Іл. 7. Експозиція творів Світлани Гури. 29 червня 2025 р.
Фото Ірини Галушак

Іл. 8. Прикраси Ольги Лукашин. 29 червня 2025 р.
Фото Ірини Галушак

цювали бойківські майстрині кінця XIX — початку XX століття.

Конференцію продовжила старша наукова співробітниця Івано-Франківського краєзнавчого музею Віта Дідик з доповіддю «Бісерні нашійні прикраси з колекції Івано-Франківського краєзнавчого музею».

Завершила захід завідувачка відділу тканини, одягу та вишиття Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського Віта Сіленко. Її доповідь мала назву «Вироби з бісеру в колекції Національного музею

народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського». Доповідачка проілюструвала прикраси з музейних фондів, розділивши їх на етнографічні групи.

Час, відведений для конференції, пролетів непомітно. Гарним завершенням конференції стала гостина у подвір'ї музею-садиби родини Шухевичів. Гостей частували різними смаколиками, зокрема автентичною випічкою.

По завершенню конференції її учасники повернулися до м. Городенки, щоб продовжити фестивалити. Тут ми застали нових учасників виставкової зони. З м. Надвірна зі своїми творчими інтерпретаціями традиційних бісерних прикрас українців приїхали майстрині Леся Банькова, Уляна Василенко та Лілія Грицюк. З м. Верховини прибули Галина Кутащук та Галина Рибенчук. Вони презентували реконструкції старовинних прикрас та сучасні гердани.

Неочікувано було побачити серед учасників мешканку Донецчини Світлану Гуру, адже прикраси з бісеру не були притаманні малій батьківщині цієї майстрині. Доля дарувала цій жінці знайомство з творчістю майстрів карпатського краю і тим самим відкрила їй шлях до власних мистецьких практик (іл. 7).

Приємно здивувала зустріч зі знаною майстринею Ольгою Лукашин з Хмельниччини, котра є авторкою багатьох схем для плетіння, зокрема схеми до «гердану Лесі Українки». Завдяки її творчості та любові до людей, бажанні ділитися, росте достойне покоління молодих майстринь (іл. 8).

Тим часом на площі вже зібралася велика кількість гостей у піднесеному святковому настрої, більшість яких були у вишиванках. Особливу увагу привернула старша пані в старовинній селянці з Покуття, яка представилася Марією Іванівною Турчин з м. Івано-Франківська (іл. 9). Вона є почесною членкинею Всеукраїнської ГО «Союз Українок» і досі займається вишивкою та виготовленням прикрас з бісеру.

Неможливо було оминати увагою Ірину Завалко, яка була вбрана у вишиванку та велику бісерну прикрасу у формі бойківського «язика», який виготовила власноруч (іл. 10). Під час розмови пані Ірина розповіла, що є донькою Дарії Петrenchко — української краєзнавиці та активістки, яка досліджувала історію Бойківщини та бойківської вишивки.

Іл. 9. Марія Іванівна Турчин в силянці початку ХХ ст. зі с. Ясенів Пільний Городенківського повіту. 29 червня 2025 р. Фото Ірини Галушак

Іл. 10. Ірина Завалко у власноруч відтвореній прикрасі «бойківський язик». 29 червня 2025 р. Фото Ірини Галушак

Не менш цікаве дійство відбувалося на сцені фестивалю. Урочисто відкрив захід міський голова Богдан Кобилянський, привітавши всіх учасників і гостей і наголосивши на важливості збереження бісерних традицій Городенківщини та всієї мистецької спадщини Прикарпаття. Закликав до єднання та всебічної допомоги Збройним Силам України.

Відкриття фестивалю освятили й привітали усіх його учасників високопреосвященний Архієпископ Коломийський і Косівський Юліан разом із деканом о. Ігорем Левицьким та о. Іваном Осадчуком.

Після офіційної частини на головній площі виступили фольклорні та художні колективи Городенківської громади. Зокрема для усіх гостей фестивалю повторив свій театралізований виступ — фрагмент весільного обряду — фольклорний народний аматорський колектив «Ровесниці» з с. Тишківці. Також гості почули пісні та інструментальні номери, пов'язані з народними традиціями покутського краю.

На жаль, нам не вдалося залишитися тут до вечора і ми не мали можливості побачити камерний концерт струнного ансамблю «QuattroCorde» з Івано-Франківської філармонії, бо переду була довга дорога додому.

До Львова вирушили по обіді о 17:30 годині. Додому поверталися з думкою про неймовірний успіх фестивалю «Кольорові пацьорки» як важливої події для регіону, особливо в умовах війни, коли так важливо підтримувати та розвивати традиційні ремесла і дбати про культурну спадщину. Такі фестивалі та конференції сприяють розвитку краю, об'єднують громаду, формують національну ідентичність і створюють платформу для майбутньої реєстрації традиційних бісерних прикрас як об'єкту нематеріальної культурної спадщини світового значення.

Сподіваюся, що мої враження про «пацьорковий фестиваль» будуть цікаві багатьом і сприятимуть зростанню інтересу до відвідування таких заходів.